

สรุปผลการวิจัย การอภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการจัดดำเนินงานสวัสดิศึกษาในโรงเรียนระหว่าง
ประถมศึกษาและโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตการศึกษา 8
มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดดำเนินงานสวัสดิศึกษาในโรงเรียนระหว่างโรงเรียน
ประถมศึกษากับโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยเก็บข้อมูล
โดยส่งแบบสอบถามไปยังผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบงานสวัสดิศึกษาในโรงเรียน สังกัด
สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 8 จำนวน 604 ฉบับ จากโรงเรียน
302 โรงเรียน โดยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 567 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 93.87

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้อภิเคราะห์ โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป
เอส พี เอส เอส เอ็กซ์ (SPSS^x) จากสถาบันคอมพิวเตอร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
โดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบ
ความเรียง

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพภาพทั่วไปเกี่ยวกับผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบงานสวัสดิศึกษาใน
โรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.1 โรงเรียนประถมศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ส่วนใหญ่เป็นเพศชายมีอายุระหว่าง
40-44 ปี วุฒิการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรี ตำแหน่งปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นอาจารย์ใหญ่
มีประสบการณ์เป็นผู้บริหารโรงเรียนระหว่าง 11-15 ปี และผู้บริหารโรงเรียนร้อยละ 91.18
ไม่เคยได้รับการอบรมหรือดูงานการจัดดำเนินงานสวัสดิศึกษาในโรงเรียน

ครูผู้รับผิดชอบงานสวัสดิศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ส่วนใหญ่เป็นชาย มีอายุระหว่าง 30-34 ปี วุฒิการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรี ตำแหน่งปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นครูประจำการ มีประสบการณ์ในการเป็นครูผู้รับผิดชอบงานสวัสดิศึกษาระหว่าง 1-5 ปี ครูผู้รับผิดชอบงานงานสวัสดิศึกษาร้อยละ 93.26 ไม่เคยได้รับการอบรมหรือดูงานการจัดดำเนินงานงานสวัสดิศึกษาในโรงเรียน และโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดกลาง มีจำนวนครูระหว่าง 10-15 คน และมีการจัดดำเนินงานสวัสดิศึกษาทุกโรงเรียน

1.2 โรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 40-44 ปี วุฒิการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรี ตำแหน่งปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นอาจารย์ใหญ่ มีประสบการณ์เป็นผู้บริหารโรงเรียนระหว่าง 11-15 ปี และผู้บริหารโรงเรียนร้อยละ 82.57 ไม่เคยได้รับการอบรมหรือดูงานการจัดดำเนินงานสวัสดิศึกษาในโรงเรียน

ครูผู้รับผิดชอบงานงานสวัสดิศึกษาในโรงเรียนที่ขยายโอกาสทางการศึกษา ขึ้นพื้นฐาน ส่วนใหญ่เป็นชาย มีอายุระหว่าง 30-34 ปี วุฒิการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรี ตำแหน่งปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นครูประจำการ มีประสบการณ์ในการเป็นครูผู้รับผิดชอบงานสวัสดิศึกษาระหว่าง 1- 5 ปี ครูผู้รับผิดชอบงานงานสวัสดิศึกษาร้อยละ 82.47 ไม่เคยได้รับการอบรมหรือดูงานการจัดดำเนินงานงานสวัสดิศึกษาในโรงเรียน และส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ มีจำนวนครูระหว่าง 10-15 คน และมีการจัดดำเนินงานสวัสดิศึกษาทุกโรงเรียน

2. สภาพการจัดดำเนินงานงานสวัสดิศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนที่ขยายโอกาสทางการศึกษาขึ้นพื้นฐาน

2.1 การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่ปลอดภัย

2.1.1 โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่มีพื้นที่ตั้งเป็นที่ดอนน้ำท่วมไม่ถึง อยู่ใกล้ติดกับชุมชนที่อยู่อาศัย และตั้งอยู่ใกล้วัด รั้วของโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นรั้วคอนกรีต และรั้วไม้ สภาพของอาคารเรียนเป็นอาคารถาวรกลางเก่ากลางใหม่ ความสูงของอาคารเรียนสูง 1-2 ชั้น ไม่มีทางออกฉุกเฉิน หรือบันไดหนีไฟ สภาพของโต๊ะเรียนและม้านั่งอยู่ในสภาพที่เก่า

พื้นที่สนามของโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นสนามหญ้าอยู่ในสภาพที่ปลอดภัย แต่ส่วนใหญ่ไม่ได้จัดระบบการจราจรภายในโรงเรียน สถานที่เกิดอุบัติเหตุที่พบบ่อยที่สุดคือ สนามเด็กเล่น และอาคารเรียน

2.1.2 ส่วนในโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีพื้นที่ตั้งเป็นที่ดอน น้ำท่วมไม่ถึง อยู่ใกล้ชิดกับชุมชนที่อยู่อาศัย และอยู่ติดกับทางหลวง รั้วของโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นรั้วคอนกรีตและรั้วไม้ สภาพของอาคารเรียนเป็นอาคารถาวรอยู่ในสภาพกลางแก่กลางใหม่ ความสูงของอาคารเรียนสูง 1-2 ชั้น ไม่มีทางออกฉุกเฉินหรือบันไดหนีไฟ สภาพของโต๊ะเรียนและม้านั่งอยู่ในสภาพที่เก่า

พื้นที่สนามของโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นสนามหญ้าอยู่ในสภาพที่ปลอดภัย มีการจัดระบบการจราจรในอาคารเรียน และไม่มีการจัดระบบการจราจรในอาคารเรียนเท่า ๆ กัน สถานที่เกิดอุบัติเหตุที่พบบ่อยที่สุด คือ สนามเด็กเล่น และอาคารเรียน

2.2 การจัดบริการงานสวัสดิศึกษาในโรงเรียน

2.2.1 โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่มีการสำรวจสภาพอาคารเรียน ปีละครั้งสำรวจสภาพของสนาม อุปกรณ์กีฬาและเครื่องเล่นกีฬา ภาคเรียนละครั้ง สำรวจความคงสภาพของสายไฟฟ้าภายในอาคารเรียนปีละครั้ง โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่มีการบันทึกสถิติเกี่ยวกับอุบัติเหตุ โดยใช้แบบฟอร์มรายงานอุบัติเหตุ มีครูประจำห้องพยาบาล และครูเวรประจำวัน เป็นผู้บันทึกสถิติ โรงเรียนไม่ได้แยกประเภทสนามเด็กเล่นและสนามกีฬา โดยจัดให้ครูประจำชั้น และครูที่ทำหน้าที่ดูแลความปลอดภัยประจำวันเป็นผู้ให้คำแนะนำความปลอดภัย โรงเรียนมีการเขียนป้ายค่าเตือนเกี่ยวกับความปลอดภัย โดยมีครูฝ่ายอาคารสถานที่ ผู้บริหารโรงเรียน และครูประจำชั้นเป็นผู้รับผิดชอบโรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีการฝึกซ้อมหนีไฟ มีอุปกรณ์และเครื่องดับเพลิงเป็นบางอาคารเรียน ส่วนใหญ่มีการตรวจเช็คเครื่องมือดับเพลิง ภาคเรียนละครั้ง

โรงเรียนจัดให้มีครู ลูกเสือ ยุวกาชาด และเนตรนารี ดูแลความปลอดภัยของนักเรียนในการข้ามถนนที่บริเวณหน้าโรงเรียน โรงเรียนไม่มีการจัดพาหนะรับส่งนักเรียน โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่มีการจัดห้องพยาบาลหรือมุมพยาบาล แต่มียาและเวชภัณฑ์ไม่เพียงพอ เมื่อนักเรียนได้รับอุบัติเหตุ ทางโรงเรียนได้มีการวางแผนการส่งต่อ

นักเรียนไปยังสถานพยาบาล โดยแจ้งให้ผู้บริหารโรงเรียนและผู้ปกครองทราบ ส่วนใหญ่มีการติดตามผลเมื่อนักเรียนได้รับอุบัติเหตุ โดยมีครูประจำชั้นเป็นผู้ติดตาม และมีการจัดให้นักเรียนเป็นกรรมการด้านความปลอดภัยถึงร้อยละ 77.66

2.2.2 ในโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐานพบว่า ส่วนใหญ่มีการสำรวจสภาพอาคารเรียนปีละครั้ง สำรวจสภาพของสนาม อุปกรณ์กีฬาและเครื่องเล่นกีฬาภาคเรียนละครั้ง สำรวจความคงสภาพของสายไฟฟ้าภายในอาคารเรียนปีละครั้ง โรงเรียนที่ขยายโอกาสทางการศึกษาส่วนใหญ่มีการบันทึกสถิติที่เกี่ยวกับอุบัติเหตุ โดยใช้แบบฟอร์มรายงานอุบัติเหตุ มีครูเวรประจำวัน ครูประจำห้องพยาบาล เป็นผู้บันทึกสถิติ โรงเรียนแยกประเภทสนามเด็กเล่นและสนามกีฬา โดยจัดให้ครูประจำชั้น และครูที่ทำหน้าที่ดูแลความปลอดภัยประจำวัน เป็นผู้ให้คำแนะนำความปลอดภัย โรงเรียนมีการเขียนป้ายคำเตือนเกี่ยวกับความปลอดภัย โดยมีผู้บริหารโรงเรียน ครูประจำชั้นและครูหมวดวิชาพลานามัยเป็นผู้รับผิดชอบ แต่โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีการฝึกซ้อมหนีไฟ มีอุปกรณ์และเครื่องมือดับเพลิงเป็นบางอาคารเรียน ส่วนใหญ่มีการตรวจเช็คเครื่องดับเพลิงภาคเรียนละครั้ง

โรงเรียนจัดให้ครูเวร ลูกเสือ สุวกาชาด และเนตรนารีดูแลความปลอดภัยของนักเรียนในการข้ามถนนที่บริเวณหน้าโรงเรียน แต่โรงเรียนไม่ได้มีการจัดพาหนะรับส่งนักเรียน โรงเรียนประถมศึกษาที่ขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐานส่วนใหญ่มีการจัดห้องพยาบาลหรือมุมพยาบาล มียาและเวชภัณฑ์ไม่เพียงพอ เมื่อนักเรียนได้รับอุบัติเหตุทางโรงเรียนได้มีการวางแผนการส่งต่อนักเรียนไปยังสถานพยาบาล และแจ้งให้ผู้บริหารโรงเรียนรับส่งต่อสถานพยาบาล และแจ้งให้ผู้ปกครองทราบ ส่วนใหญ่มีการติดตามผลเมื่อนักเรียนได้รับอุบัติเหตุ โดยมีครูประจำชั้นเป็นผู้ติดตาม และมีการจัดให้นักเรียนเป็นกรรมการด้านความปลอดภัย ร้อยละ 69.57

2.3 การจัดการเรียนการสอนงานสวัสดิศึกษาในโรงเรียน

2.3.1 โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีการจัดให้ครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เข้ารับการอบรมความรู้ด้านสวัสดิศึกษา การจัดหาหลักสูตรแผนการสอนและคู่มือครูมีเป็นบางชั้นเรียน การจัดทำแผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตให้ครูแต่ละคนทำกันเอง

กิจกรรมที่ใช้ในการเรียนการสอนสวัสดิศึกษา พบว่า โรงเรียน ประถมศึกษาส่วนใหญ่ใช้แบบบรรยายมากที่สุด รองลงมาเป็นการใช้อุปกรณ์และสื่อการสอน การเล่าเรื่อง การสาธิต และการเล่นเกม วัสดุอุปกรณ์และสื่อการสอนกลุ่มสร้างเสริม ประสบการณ์ชีวิตมีบ้างแต่ไม่เพียงพอ โดยให้ครูผู้สอนเป็นผู้จัดหาอุปกรณ์และสื่อการสอนเอง ส่วนหนังสือและเอกสาร ประกอบเกี่ยวกับความรู้ด้านสวัสดิศึกษาสำหรับครูและนักเรียนมีบ้าง เล็กน้อย

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเกี่ยวกับสวัสดิศึกษาในโรงเรียน ประถมศึกษาส่วนใหญ่ พบว่า จัดเป็นบางโอกาส ลักษณะการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรนั้นจัดใน รูปของการจัดแผนป้ายนิเทศ การจัดนิทรรศการ และเชิญวิทยากรมาบรรยาย และครูได้รับการ นิเทศการสอนจากหน่วยศึกษานิเทศก์นาน ๆ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 69.11 รองลงมาคือ ไม่ได้รับการนิเทศเลย คิดเป็นร้อยละ 28.06

2.3.2 ในโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มีการจัดให้ครูกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตหรือครูสอนวิชาสุขศึกษา เข้ารับการอบรม ความรู้ด้านสวัสดิศึกษา โรงเรียนจัดหาหลักสูตร แผนการสอน และคู่มือครูให้เป็นบางขั้นเรียน การจัดทำแผนกลุ่มสร้างเสริมชีวิต หรือวิชาสุขศึกษาพบว่า ให้ครูในกลุ่มช่วยกันจัดทำ

กิจกรรมที่ใช้ในการเรียนการสอนสวัสดิศึกษาพบว่า โรงเรียน ในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานใช้กิจกรรมการโต้ว่าที่มากที่สุด รองลงมา เป็น การเล่าเรื่อง การบรรยาย การเล่นเกม และการรายงาน วัสดุอุปกรณ์และสื่อการสอนกลุ่ม สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตหรือวิชาสุขศึกษามีบ้างแต่ไม่เพียงพอ โดยให้ครูผู้สอนเป็นผู้จัดหา อุปกรณ์และสื่อการสอนเอง ส่วนหนังสือและเอกสารประกอบเกี่ยวกับความรู้ด้านสวัสดิศึกษาสำหรับ ครูและนักเรียนมีบ้างเล็กน้อย

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเกี่ยวกับสวัสดิศึกษาในโรงเรียน โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่ พบว่าจัดเป็นบางโอกาส ลักษณะการ จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรนั้นจัดในรูปของการจัดแผนป้ายนิเทศ เชิญวิทยากรมาบรรยาย และการ จัดกิจกรรม และครูได้รับการนิเทศการสอนจากหน่วยศึกษานิเทศก์นาน ๆ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 74.76 รองลงมาคือ ไม่ได้รับการนิเทศเลย คิดเป็นร้อยละ 21.00

2.4 การจัดดำเนินงานโดยทั่วไปในโรงเรียน

2.4.1 โรงเรียนประถมศึกษาที่มีนโยบายในการวางแผนเกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิศึกษาเป็นครั้งคราว ส่วนใหญ่มีการจัดตั้งคณะกรรมการสวัสดิศึกษาในโรงเรียน แต่ไม่มีผู้ปกครองและบุคลากรภายนอกโรงเรียนร่วมเป็นคณะกรรมการ การจัดและดำเนินงานความปลอดภัย โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่จัดให้ครูทุกคนในโรงเรียนเป็นผู้มีหน้าที่และรับผิดชอบ มีงบประมาณในการสนับสนุนการดำเนินงานแต่ไม่เพียงพอ ส่วนการประเมินผลการดำเนินงานสวัสดิศึกษานั้น พบว่าส่วนใหญ่มีการประเมินผลเป็นครั้งคราว มีการนิเทศติดตามผลเป็นครั้งคราว และมีการปรับปรุงสวัสดิศึกษาเป็นครั้งคราวเช่นเดียวกัน

2.4.2 โรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า โรงเรียนมีนโยบายในการวางแผนเกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิศึกษาเป็นครั้งคราว ส่วนใหญ่มีการจัดตั้งคณะกรรมการสวัสดิศึกษาในโรงเรียน แต่ไม่มีผู้ปกครองและบุคลากรภายนอกโรงเรียนร่วมเป็นคณะกรรมการการจัดและดำเนินงานความปลอดภัย โรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่จัดให้ครูทุกคนในโรงเรียนเป็นผู้มีหน้าที่และรับผิดชอบ มีงบประมาณในการสนับสนุนการดำเนินงาน แต่ไม่เพียงพอ ส่วนการประเมินผลการดำเนินงานสวัสดิศึกษา พบว่าส่วนใหญ่มีการประเมินผลเป็นครั้งคราว มีการนิเทศติดตามผล และมีการปรับปรุงงานสวัสดิศึกษาเป็นครั้งคราวเช่นเดียวกัน

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการจัดดำเนินงานสวัสดิศึกษาในโรงเรียน ตามการรับรู้ระหว่างผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.1 ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา

3.1.1 ปัญหาด้านบุคลากร

ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา รับรู้ว่าคุณภาพโดยรวมมีปัญหาในด้านบุคลากร อยู่ในระดับน้อยทุกวัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา มีปัญหาในด้านบุคลากร อยู่ในระดับน้อยเช่นเดียวกัน

3.1.2 ปัญหาด้านงบประมาณ

ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ระบุว่าโดยส่วนรวม มีปัญหาในด้านงบประมาณอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ปัญหาที่อยู่ในระดับมาก มีอยู่ 6 ข้อด้วยกัน

- 1) ขาดงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวกับสวัสดิศึกษา
- 2) ขาดแหล่งงบประมาณสนับสนุนในการบำรุงซ่อมแซมรักษาวัสดุอุปกรณ์
- 5) ขาดงบประมาณในการส่งครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับสวัสดิศึกษา
- 6) ขาดงบประมาณในการจัดซื้อสื่อการสอน วัสดุ อุปกรณ์การสอนเกี่ยวกับสวัสดิศึกษา
- 7) ขาดการสนับสนุนด้านการเงินจากผู้ปกครองและชุมชน
- 8) ขาดงบประมาณสนับสนุนจากโรงเรียน
- 9) ขาดงบประมาณสนับสนุนจากต้นสังกัด เช่น จังหวัด

สำนักงาน การประถมศึกษาแห่งชาติ

3.1.3 ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่

ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ระบุว่าโดยส่วนรวม มีปัญหาในด้านวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ปัญหาที่อยู่ในระดับมาก มีจำนวน 5 ข้อ คือ ข้อ

- 5) โรงเรียนขาดอุปกรณ์และเครื่องมือค้ำเพลิง
- 8) หนังสือและเอกสารประกอบการค้นคว้าด้านสวัสดิศึกษา
- 9) ขาดอุปกรณ์ และสื่อการสอนสวัสดิศึกษา
- 10) ขาดเครื่องมือช่างหรือวัสดุ อุปกรณ์มาซ่อมแซมส่วนที่ชำรุด

ที่เป็นอันตราย

14) สนามเด็กเล่นไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน นอกนั้นมีปัญหา

อยู่ในระดับน้อย

3.2 ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน

3.2.1 ปัญหาด้านบุคลากร

ผู้บริหารโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน ระบุว่า โดยส่วนรวม มีปัญหาในด้านบุคลากร อยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีปัญหาด้านบุคลากร อยู่ในระดับน้อยเกือบทุกข้อ ยกเว้นข้อ

1) ไม่มีบุคลากรที่มีความรู้ในการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

ให้ถูกสัญลักษณ์

3.2.2 ปัญหาด้านงบประมาณ

ผู้บริหารโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ระบุว่า โดยส่วนรวม มีปัญหาในด้านงบประมาณอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีปัญหาในด้านงบประมาณอยู่ในระดับมาก มีจำนวน 8 ข้อ ดังต่อไปนี้คือข้อ

1) ขาดงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวกับสวัสดิศึกษา

2) ขาดแหล่งงบประมาณสนับสนุน ในการบำรุงซ่อมแซมรักษา

วัสดุอุปกรณ์

4) ขาดงบประมาณในการจัดซื้อยาและเวชภัณฑ์ในท้องพยาบาล

5) ขาดงบประมาณในการส่งครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับ

สวัสดิศึกษา

6) ขาดงบประมาณในการจัดซื้อสื่อการสอน วัสดุอุปกรณ์การสอน

เกี่ยวกับสวัสดิศึกษา

7) ขาดการสนับสนุนด้านการเงินจากผู้ปกครองและชุมชน

8) ขาดงบประมาณสนับสนุนจากโรงเรียน

9) ขาดงบประมาณสนับสนุนจากต้นสังกัด เช่น จังหวัด สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ฯลฯ นอกนั้นปัญหาอยู่ในระดับน้อย

3.2.3 ปัญหาในด้านวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่

ผู้บริหารโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา
ชั้นพื้นฐาน ระบุว่า โดยส่วนรวม มีปัญหาในด้านวัสดุอุปกรณ์ และอาคารสถานที่อยู่ในระดับน้อย
เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีปัญหาในด้านวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่อยู่ในระดับมาก
มีจำนวน 8 ข้อ ดังต่อไปนี้ คือ ข้อ

- 5) โรงเรียนขาดอุปกรณ์และเครื่องมือดับเพลิง
- 6) จำนวนเตียงในมุ้งหรือห้องพยาบาลไม่เพียงพอ
- 7) ขาดหลักสูตร แผนการสอน และคู่มือครูเกี่ยวกับกลุ่ม

สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หรือวิชาสุขศึกษาในด้านสวัสดิศึกษา

- 8) หนังสือและเอกสารประกอบการค้นคว้าด้านสวัสดิศึกษา

มีไม่เพียงพอ

- 9) ขาดอุปกรณ์และสื่อการเรียนสวัสดิศึกษา
- 10) ขาดเครื่องมือช่างหรือวัสดุอุปกรณ์มาซ่อมแซมส่วนที่ชำรุด

ที่เป็นอันตราย

- 13) โรงอาหารคับแคบ ชำรุด ทรุดโทรม ไม่ปลอดภัย
- 14) สนามเด็กเล่นไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน นอกนั้นไม่มีปัญหา

อยู่ในระดับน้อย

3.2.4 ปัญหาในด้านการจัดการ

ผู้บริหารโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา
ชั้นพื้นฐานระบุว่า โดยส่วนรวม มีปัญหาในด้านการจัดการ อยู่ในระดับน้อยทุกข้อ เมื่อพิจารณา
เป็นรายข้อ พบว่า มีปัญหาในด้านการจัดการ อยู่ในระดับน้อยทุกข้อเช่นเดียวกัน

4. ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการจัดดำเนินงานสวัสดิศึกษาในโรงเรียน ตามการ
รับรู้ ครูผู้รับผิดชอบงานสวัสดิศึกษาระหว่างโรงเรียนประถมศึกษา และโรงเรียนในโครงการ

ขยาสโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.1 ความคิดเห็นของครูผู้รับผิดชอบงานสวัสดิศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา

4.1.1 ปัญหาด้านบุคลากร

ครูผู้รับผิดชอบงานสวัสดิศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ระบุว่า โดยส่วนรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อยทุกข้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีปัญหาด้านบุคลากร อยู่ในระดับน้อยทุกข้อ เช่นเดียวกัน

4.1.2 ปัญหาด้านงบประมาณ

ครูผู้รับผิดชอบงานสวัสดิศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ระบุว่า โดยส่วนรวมมีปัญหาอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับมากเกือบทุกข้อ ยกเว้นข้อ

- 3) ไม่มีค่าพาหนะในการส่งต่อนักเรียนเมื่อเกิดอุบัติเหตุที่มี

ปัญหาอยู่ในระดับน้อย

4.1.3 ปัญหาด้านวัสดุ อุปกรณ์ และอาคารสถานที่

ครูผู้รับผิดชอบงานสวัสดิศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ระบุว่า โดยส่วนรวม มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับมากจำนวน 9 ข้อ คือข้อ

- 5) โรงเรียนขาดอุปกรณ์ และเครื่องมือดับเพลิง
- 6) จำนวนเตียงในมุมหรือห้องพยาบาลมีไม่เพียงพอกับความ

ต้องการ

- 7) ขาดหลักสูตร แผนการสอนและคู่มือครูเกี่ยวกับกลุ่ม

สร้างเสริมประสบการณ์ นอกนั้นมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย

4.1.4 ปัญหาด้านการจัดการ

ครูผู้รับผิดชอบงานสวัสดิศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ระบุว่า โดยส่วนรวม มีปัญหาอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่เป็นปัญหาอยู่ในระดับมากมีจำนวน 8 ข้อ คือข้อ

- 2) การจัดระบบการจราจรภายในอาคารเรียนยังไม่เหมาะสม

- 4) ขาดการบำรุงรักษาสนามให้อยู่ในสภาพที่ปลอดภัย
- 7) ไม่จัดทำป้ายแนะนำการใช้อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ที่

อาจก่อให้เกิดอันตรายได้

- 8) ไม่มีระบบการส่งต่อนักเรียนที่ได้รับอุบัติเหตุไปยังสถาน

พยาบาล

- 16) โรงเรียนขาดการขอความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชน

ในการแก้ปัญหาอุบัติเหตุ

- 18) การจัดบริการสวัสดิศึกษาในโรงเรียนยังไม่สนับสนุนการ

สอนสวัสดิศึกษา

- 20) ปัญหาการดำเนินงานสวัสดิศึกษาในโรงเรียนกระทำไม่

สม่ำเสมอ ขาดความต่อเนื่อง

- 21) โรงเรียนขาดการวิเคราะห์หาสาเหตุที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุ

นอกนั้นมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย

4.2 ความคิดเห็นของครูผู้รับผิดชอบงานสวัสดิศึกษาในโรงเรียนโครงการ

ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.2.1 ปัญหาด้านบุคลากร

ครูผู้รับผิดชอบงานสวัสดิศึกษาในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระบุว่า โดยส่วนรวม มีปัญหาด้านบุคลากรอยู่ในระดับน้อยทุกข้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยทุกข้อ เช่น เดียวกัน

4.2.2 ปัญหาด้านงบประมาณ

ครูผู้สอนงานสวัสดิศึกษาในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระบุว่า โดยส่วนรวม มีปัญหาในด้านงบประมาณอยู่ในระดับมาก ยกเว้นข้อที่มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย คือ ข้อ

- 3) ไม่มีค่าพาหนะในการส่งต่อนักเรียนเมื่อเกิดอุบัติเหตุ
- 4) ขาดงบประมาณในการจัดซื้อยา และเวชภัณฑ์ในห้อง

พยาบาล

4.2.3 ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่

ครูผู้รับผิดชอบงานสวัสดิศึกษาในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระบุว่า โดยส่วนรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่เป็นปัญหาอยู่ในระดับมาก มีจำนวน 6 ข้อ ดังต่อไปนี้

- 5) โรงเรียนขาดอุปกรณ์และเครื่องมือดับเพลิง
- 8) หนังสือและเอกสารประกอบการค้นคว้าด้านสวัสดิศึกษา

มีไม่เพียงพอ

- 9) ขาดอุปกรณ์และสื่อการสอนสวัสดิศึกษา
- 10) ขาดเครื่องมือช่างหรือวัสดุอุปกรณ์ซ่อมแซมส่วนที่ชำรุด

ที่เป็นอันตราย

- 14) สนามเด็กเล่นไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน
- 18) ภายในโรงเรียนมีจุดล่อแหลมอันตราย

4.2.4 ปัญหาด้านการจัดการ

ครูผู้รับผิดชอบงานสวัสดิศึกษาในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระบุว่า โดยส่วนรวม มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับมาก จำนวน 7 ข้อ ดังนี้

- 2) การจัดระบบการจราจรภายในอาคารเรียนยังไม่เหมาะสม
- 4) ขาดการบำรุงรักษาสนามให้อยู่ในสภาพที่ปลอดภัย
- 6) ขาดมาตรฐาน หรือกฎระเบียบ เพื่อรักษาความปลอดภัย

ในโรงเรียน

- 8) ไม่มีระบบการส่งต่อนักเรียนที่ได้รับอุบัติเหตุไปยังสถาน

พยาบาล

- 16) โรงเรียนขาดการขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง และ

ชุมชนในการแก้ปัญหาอุบัติเหตุ

- 18) การจัดบริการสวัสดิศึกษาในโรงเรียน ยังไม่สนับสนุน

การสอนสวัสดิศึกษา

21) โรงเรียนขาดการวิเคราะห์หาสาเหตุที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุ

การอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการจัดดำเนินการ
สวัสดิศึกษาในโรงเรียนระหว่างโรงเรียนประถมศึกษา และโรงเรียนในโครงการขยาย
โอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตการศึกษา 8 ผู้วิจัยอภิปรายเฉพาะประเด็นสำคัญดังนี้

1. ด้านสภาพการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในที่คอน
น้ำท่วมไม่ถึง รองลงมาตั้งอยู่ในที่ลุ่ม น้ำท่วมบางส่วน อยู่ใกล้ชิดกับชุมชนที่อยู่อาศัย อยู่ใกล้ชิดกับ
ทางหลวงซึ่งมีรถยนต์สัญจรไปมา ส่วนโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษานั้นพบว่า
ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในที่คอน น้ำท่วมไม่ถึง รองลงมาตั้งอยู่ในที่ลุ่ม น้ำท่วมบางส่วน อยู่ใกล้ชิดกับ
ชุมชนที่อยู่อาศัย และรองลงมาอยู่ใกล้ชิดกับทางหลวง ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พัชรา
กาญจนารักษ์ (2517) พบว่าสถานที่ตั้งของโรงเรียนประถมศึกษามากกว่าร้อยละ 70 ตั้งอยู่ที่ลุ่ม
น้ำท่วมถึง และน้ำท่วมบางส่วน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนประถมศึกษาในเขตภาคเหนือ
มีสภาพภูมิประเทศเป็นเขาสูง ซึ่งแตกต่างกับสภาพภูมิประเทศในเขตภาคกลาง ส่วนใหญ่ตั้งอยู่
ในที่ราบ น้ำท่วมถึง นอกจากนั้นจังหวัดต่าง ๆ ในเขตภาคเหนือเป็นจังหวัดที่มีความเจริญ
ในส่วนภูมิภาครองจากกรุงเทพมหานคร รวมทั้งการคมนาคมขนส่งสะดวกมีการสัญจรไปมา
อย่างหนาแน่น โรงเรียนจำนวนมากอยู่ติดกับทางหลวง ทำให้นักเรียนเดินทางไปกลับโรงเรียน
ต้องเสี่ยงต่อการเดินทาง

ลักษณะรั้วของโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียน
ในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่ เป็นรั้วคอนกรีต รองลงมาเป็นรั้วไม้
ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก โรงเรียนส่วนใหญ่ติดกับทางหลวง การป้องกันไม่ให้เกิดอุบัติเหตุที่เป็น
อันตรายต่อนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียน จึงจำเป็นต้องสร้างรั้วแบบถาวร โรงเรียนบางโรงเรียน
ไม่มีรั้วครบทุกด้าน อาจเป็นเพราะยังขาดในด้านงบประมาณในการก่อสร้าง ซึ่งไม่สอดคล้องกับ
งานวิจัยของ กองส่งเสริมผลศึกษาและสุขภาพกรมผลศึกษา (2528) พบว่า โรงเรียนประถมศึกษา
ส่วนใหญ่ไม่มีรั้ว และมีรั้วที่ถาวรเช่น รั้วคอนกรีต รั้วไม้มีไม่มากนัก ทำให้การควบคุมและป้องกัน



อันตรายให้แก่เด็กเรียนท่าได้ยาก

สภาพของอาคารเรียนทั้งของโรงเรียนและประถมศึกษากับโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาชั้นพื้นฐานพบว่า ส่วนใหญ่เป็นสภาพกลางเก่ากลางใหม่ ความสูงของอาคารเรียนอยู่ระหว่าง 1-2 ชั้น ไม่มีทางออกฉุกเฉินหรือบันไดหนีไฟ สภาพโต๊ะและม้านั่งอยู่ในสภาพที่เก่า ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ บังอร ถนอมรูป (2527) พบว่า โรงเรียนไม่มีทางออกหนีไฟหรือบันไดหรือไฟ สภาพโต๊ะและม้านั่งเก่า ชำรุด ไม่ได้รับการซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพที่ปลอดภัยโรงเรียนทั้งสองลักษณะไม่ได้จัดระบบการจราจรภายในอาคารเรียนและบริเวณโรงเรียน จึงทำให้อุบัติเหตุเกิดขึ้นบ่อยคือ การลื่นหกล้ม รongลงมาคือ การวิ่งชนกัน ของมีคมบาด และอุบัติเหตุจากการเล่นกีฬา สถานที่ในโรงเรียนที่พบอุบัติเหตุเกิดขึ้นบ่อยคือ สนามเด็กเล่นและอาคารเรียน ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัย ของ นิภา มนูญิจและคณะ (2521-2522) พบว่า ชนิดของอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นกับนักเรียนส่วนใหญ่ คือ ลื่นหกล้ม รongลงมาคือ วิ่งชนกัน สถานที่เกิดอุบัติเหตุส่วนใหญ่เกิดขึ้นภายในอาคารเรียนและสนาม จากสาเหตุการเกิดอุบัติเหตุดังกล่าวนี้ จะเห็นว่านอกจากพฤติกรรมของนักเรียนไม่ปลอดภัยแล้ว สาเหตุที่สำคัญมาจากสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนยังไม่เหมาะสมอีกด้วย เช่น ไม่ได้จัดระบบการจราจรภายในอาคารเรียน ทำให้เกิดอุบัติเหตุบ่อย คือ วิ่งชนกัน เพื่อลดอุบัติเหตุที่เกิดขึ้น ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบงานสวัสดิศึกษาและครูทุกคนในโรงเรียน ควรรับดำเนินการในด้านนี้อย่างจริงจัง

1.2 การจัดบริการสวัสดิศึกษาในโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาชั้นพื้นฐานมีการสำรวจสภาพอาคารเรียน และสำรวจความคงสภาพของสายไฟฟ้าในอาคารเรียนปีละครั้ง รongลงมาคือ เดือนละครั้ง ส่วนการสำรวจสภาพสนาม อุปกรณ์การกีฬา และเครื่องเล่นเด็ก สำรวจภาคเรียนละครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับ มาตรฐานขั้นต่ำของงานความปลอดภัยในสถานศึกษา และเป็นไปตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ (กองส่งเสริมพลศึกษาและสุขภาพ, 2528) ที่กำหนดมาตรการควบคุมและป้องกันความปลอดภัยของอาคารสถานที่ คือ ต้องมีการตรวจสอบสภาพความมั่นคง แข็งแรงและความปลอดภัยในอาคารเรียนและสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ อยู่เสมอ ถ้าพบชำรุด และมีลักษณะน่าจะเป็นอันตรายแก่ผู้ใช้ต้องรีบแก้ไขซ่อมแซมทันที เมื่อเกิดอุบัติเหตุโรงเรียนได้มีการเก็บสถิติ และใช้แบบฟอร์มรายงานอุบัติเหตุซึ่งการจดบันทึกอุบัติเหตุจะสามารถนำเอาสถิติ

อุบัติเหตุที่เกิดขึ้น มาวิเคราะห์หาสาเหตุเพื่อเป็นแนวทางป้องกันแก้ไขและดำเนินงานด้านความปลอดภัย

โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ ไม่ได้แยกสนามเด็กเล่นและสนามกีฬา ส่วนโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานแยกประเภทสนามเด็กเล่นและสนามกีฬา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ โรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีจำนวนนักเรียนเพิ่มมากขึ้น การเรียนการสอนแบ่งออกเป็น 2 ระดับคือ ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาทำให้ต้องแยกสนามเด็กเล่นและสนามกีฬา เพื่อต้องการลดอุบัติเหตุจากการเล่นของนักเรียน โดยมีครูประจำชั้น และครูที่ทำหน้าที่ดูแลความปลอดภัยประจำวัน เป็นผู้ให้คำแนะนำในการเล่นของนักเรียน นอกจากนี้ยังพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาจัดให้ครูฝ่ายอาคารสถานที่ เป็นผู้รับผิดชอบการเขียนป้ายคำเตือนความปลอดภัย รองลงมาคือ ผู้บริหารโรงเรียนและครูประจำชั้น ส่วนโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดให้ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้เขียนป้ายคำเตือนเกี่ยวกับความปลอดภัย รองลงมาคือ ครูประจำชั้น และครูหมวดวิชาพลานามัย แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียน ครูประจำชั้น และครูหมวดวิชาพลานามัย ตระหนักถึงความสำคัญในการจัดบริการสวัสดิศึกษาในโรงเรียน

โรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่ ไม่มีการฝึกซ้อมหนีไฟ โรงเรียนยังขาดอุปกรณ์และเครื่องมือดับเพลิง ซึ่งไม่มีครบทุกอาคารเรียนและไม่มีเลข โรงเรียนทั้งสองลักษณะมีการตรวจเช็คเครื่องมือดับเพลิงภาคเรียนละครั้งซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำของงานความปลอดภัยในสถานศึกษา (กระทรวงสาธารณสุข, 2525) ที่กำหนดให้โรงเรียนต้องมีเครื่องดับเพลิง อุปกรณ์ในการดับไฟ เช่น ถังทราย ตุ่มน้ำ หรือน้ำยาดับเพลิงชนิดต่าง ๆ อาคารเรียน ตั้งแต่ 2 ชั้นขึ้นไป ต้องมีทางหนีไฟและควรมีการฝึกซ้อมแบบแผนป้องกันอัคคีภัยอย่างน้อยปีละครั้ง ที่โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่ได้ดำเนินการในเรื่องนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบงานสวัสดิศึกษา เห็นว่าการเกิดอัคคีภัยไม่เกิดขึ้นบ่อยนัก จึงทำให้ไม่เห็นความสำคัญในการฝึกซ้อมป้องกันอัคคีภัย และไม่ได้เตรียมการในการป้องกันอัคคีภัยอย่างจริงจัง

นอกจากนี้โรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่ จัดให้ครูเวรประจำวัน เป็นผู้รับผิดชอบและให้คำแนะนำความ

ปลอดภัยของนักเรียนในการข้ามถนนบริเวณหน้าโรงเรียน รองลงมาให้ ลูกเสือ ยุวกาชาด เนตรนารี เป็นผู้ดูแล แต่ในบางเรื่อง เช่น การจัดพาหนะรับส่งนักเรียน โรงเรียนยังไม่สามารถ ดำเนินการใด ๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดพาหนะรับส่งนักเรียน จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่าง ได้แก่ งบประมาณ บุคลากร ซึ่งโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขึ้นพื้นฐานของรัฐบาล ยังขาดแคลนอยู่มาก และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ ยังไม่มีนโยบายในเรื่องนี้

การจัดบริการห้องพยาบาลหรือมุมพยาบาลในโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขึ้นพื้นฐาน พบว่า ส่วนใหญ่จัดให้มีห้องพยาบาล หรือมุมพยาบาล ฮาและเวชภัณฑ์ไม่เพียงพอ โรงเรียนทั้งสองลักษณะมีครูอนามัยโรงเรียน แต่ไม่ได้ประจำห้องพยาบาลตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศิริพร พุทธิรังษี (2530) พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาังไม่มีครูประจำห้องพยาบาลตลอดเวลา ทำให้เกิด ปัญหาการให้บริการนักเรียนที่ได้รับบาดเจ็บหรือเจ็บป่วยได้ จากการสำรวจข้อมูลทั่วไปของ โรงเรียน จากงานวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีครูเพียง 11-15 คน ซึ่งครูโรงเรียน ประถมศึกษาและโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขึ้นพื้นฐาน นอกจากมีหน้าที่ เป็นครูประจำชั้นและทำการสอนแล้ว ยังมีภาระหน้าที่รับผิดชอบงานหลายด้านด้วยกัน เช่น งานการปกครอง งานอาคารสถานที่ งานธุรการและการเงิน งานโครงการอาหารกลางวัน งานโครงการสหกรณ์ในโรงเรียน ฯลฯ ซึ่งถือเป็นนโยบายของสำนักงานการประถมศึกษา แห่งชาติ ทุกโรงเรียนจะต้องจัดกิจกรรมเหล่านี้ ทำให้ไม่สามารถจัดครูรับผิดชอบห้องพยาบาลได้ นอกจากนั้นยังพบว่าโรงเรียนทั้งสองลักษณะส่วนใหญ่มีการวางแผนในการส่งค่อนักเรียนที่เจ็บ ป่วยหรือได้รับอุบัติเหตุไปยังสถานพยาบาล การติดตามผลเมื่อนักเรียนได้รับอุบัติเหตุในโรงเรียน ประถมศึกษาและโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขึ้นพื้นฐานจัดให้ครูประจำชั้น เป็นผู้ติดตามผล รองลงมาคือ ผู้บริหารโรงเรียนโรงเรียนทั้งสองลักษณะส่วนใหญ่จัดให้นักเรียน เป็นกรรมการด้านความปลอดภัยในโรงเรียน อาจเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบ งานสวัสดิศึกษาในโรงเรียน ได้ตระหนักถึงความปลอดภัย หน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ เพื่อป้องกันการ เกิดอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นภายในโรงเรียน

1.3 การจัดการเรียนการสอนสวัสดิศึกษาในโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตหรือวิชาสุขศึกษา ทั้งในโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนใหญ่ไม่เคยผ่านการอบรมหรือดูงานเกี่ยวกับความรู้ด้านสวัสดิศึกษา ทำให้ครูขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการสอนสวัสดิศึกษา และผลิตสื่อการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉวีวรรณ ไหวพริบ (2524) พบว่า โรงเรียนประถมศึกษามีครูประจำชั้นที่ไม่ผ่านการอบรมวิชาสุขศึกษา เป็นผู้สอนวิชาสุขศึกษา นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการวิจัยของกรมส่งเสริมผลศึกษาและสุขภาพ กรมพลศึกษา (2528) พบว่า ครูสอนวิชากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ไม่เคยผ่านการอบรมถึงร้อยละ 34.75

กิจกรรมการเรียนการสอนในเนื้อหาสวัสดิศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่ใช้กิจกรรมการบรรยายมากที่สุด รองลงมาคือ การใช้อุปกรณ์และสื่อการเรียน การเล่าเรื่อง การสาธิต และการเล่นเกม ส่วนโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า ส่วนใหญ่ใช้กิจกรรมการโต้วาทีมากที่สุด รองลงมาคือ การเล่าเรื่อง การบรรยาย การเล่นเกม และการรายงานเพื่อให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้ครบทุกด้าน ซึ่งตามหลักการสอนสวัสดิศึกษาจำเป็นต้องใช้วิธีการสอนหลาย ๆ แบบ ทำให้นักเรียนเห็นปัญหาและความสำคัญของความปลอดภัย เพื่อทำให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญในการเรียนรู้เรื่องสวัสดิศึกษาให้ดีขึ้น (สุชาติ โสมประสุร, 2525) วัสดุอุปกรณ์และสื่อการสอนในด้านสวัสดิศึกษาของโรงเรียนทั้งสองลักษณะมีไม่เพียงพอ ครูผู้สอนจัดทำกันเอง อาจเป็นเพราะขาดงบประมาณ ขาดวัสดุในการจัดทำ หนังสือและเอกสารสำหรับค้นคว้าส่วนใหญ่มีไม่เพียงพอกับความต้องการ

นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรนับว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งในการเรียนการสอนสวัสดิศึกษา แต่การวิจัยพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเฉพาะ เป็นบางโอกาสเท่านั้น ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบสวัสดิศึกษา และครูผู้สอนมองข้ามความสำคัญ จากงานวิจัยของกรมพลศึกษา (2525) เรื่อง "โครงการสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา เขตการศึกษา 10" พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่จะจัดกิจกรรม

เสริมหลักสูตรนาน ๆ ครั้ง และมีโรงเรียนบางส่วนไม่เคยจัดเลย การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรของโรงเรียนประถมศึกษาจะจัดให้รูปแบบของการจัดแผนป้ายนิเทศมากที่สุด รองลงมา คือ การจัดนิทรรศการ และเชิญวิทยากรมาบรรยาย ส่วนโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า จัดในรูปแบบของการจัดแผนป้ายนิเทศมากที่สุดเช่นเดียวกัน รองลงมาคือ เชิญวิทยากรมาบรรยายและการจัดนิทรรศการ นอกจากนี้การวิจัยของ จินตนา วิศิษฐ์วงศ์ (2529) พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรทางสุขศึกษา และความคิดเห็นของครูและนักเรียน ส่วนใหญ่เห็นว่ากิจกรรมเสริมหลักสูตรทางสุขศึกษา ยังเน้นการปฏิบัติไม่เพียงพอ การที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสวัสดิภาพของนักเรียน จำเป็นต้องจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมและฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดทักษะ เช่น การฝึกซ้อมหนีไฟ การฝึกข้ามถนน ซึ่งควรจัดให้นักเรียนได้ฝึกจากเหตุการณ์ปัจจุบันหรือเหตุการณ์จำลอง ก็จะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

จากการวิจัยพบว่า ครูโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รับการนิเทศจากศึกษานิเทศก์ นาน ๆ ครั้ง รองลงมาคือ ไม่ได้ได้รับการนิเทศเลย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทิพา จันทรคามิ (2524) พบว่า ด้านการสอนสุขศึกษา โรงเรียนประถมศึกษามีปัญหามาก ในเรื่องการได้รับการนิเทศการสอนจากหน่วยศึกษานิเทศก์ นอกจากนี้ยังพบว่าโรงเรียนประถมศึกษาบางส่วนไม่เคยได้รับการนิเทศเลย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุญขึ้น เตชะกัมพูช (2519) พบว่า ในด้านการสอนสุขศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 76.70 ไม่ได้ได้รับการนิเทศเลย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากจำนวนศึกษานิเทศก์ของสำนักงานการศึกษาแห่งชาตินั้นน้อย ในขณะที่มีโรงเรียนจำนวนมาก และยังมีปัญหาในด้านอื่น ๆ เช่น งบประมาณไม่เพียงพอ การเดินทางที่ไม่สะดวก ตลอดจนความพร้อมในด้านต่าง ๆ ที่ทำให้การนิเทศไม่เพียงพอ แต่ในการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หรือวิชาสุขศึกษาที่เกี่ยวกับสวัสดิศึกษานั้น ครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ ทั้งด้านเทคนิควิธีสอน เนื้อหา และการวัดประเมินผลเป็นอย่างดี จึงจะส่งผลให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสวัสดิภาพ ดังนั้น การแก้ปัญหาในเรื่องนี้ คงไม่ใช่การที่จะรอลอยการนิเทศจากหน่วยศึกษานิเทศก์เพียงอย่างเดียว ผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องแสวงหาวิธีการอื่นในการแก้ปัญหาด้วย

1.4 การจัดและดำเนินงานสวัสดิศึกษา ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนประถมศึกษา และโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีนโยบายในการวางแผน เขียนแผน เกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิศึกษาเป็นครั้งคราว แสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานยังไม่แน่นอน สม่่าเสมอ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนยังขาดความรู้ ความเข้าใจ หรือยังไม่เห็นความสำคัญของการวางแผน ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของ วิลาศ จันทรัตน์ (2524) พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการวางแผนปฏิบัติงานด้านสุขภาพอยู่ในระดับน้อย ทำให้ผู้บริหารละเลยต่อความจำเป็นในการวางแผน และผู้บริหารโรงเรียนอาจจะเห็นว่า การดำเนินงานด้านนี้ต้องปฏิบัติเป็นประจำอยู่แล้ว ไม่ต้องจัดเป็นแผนหรือโครงการอย่างชัดเจน อีกประการหนึ่งคือ โรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนที่ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานอาจขาดแคลนบุคลากรสำหรับดำเนินงานในเรื่องนี้ ดังผลการวิจัยของ บุญขึ้น เตชะกัมพูช (2519) วิลาศ จันทรัตน์ (2524) ทิพา จันทรคามิ (2525) กาญจนา บุญมี (2527) และวิลาวัณย์ บรรณศรี (2528) พบว่า โรงเรียนขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ความชำนาญทางด้านนี้ เพื่อมาร่วมจัดดำเนินงานโครงการสุขภาพ ซึ่งในการจัดดำเนินงานโครงการสวัสดิศึกษาในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารต้องมีการวางแผนที่ดี และเป็นจุดเริ่มต้นของการดำเนินงาน การดำเนินงานที่ดีจะต้องเป็นในรูปของคณะกรรมการโดยให้ครู บุคลากรภายในโรงเรียน ผู้ปกครองตลอดจนหน่วยงานในชุมชนได้มีส่วนร่วมมากที่สุด นอกจากนี้จากผลการวิจัยพบว่าการจัดตั้งคณะกรรมการสวัสดิศึกษาในโรงเรียน โดยมีผู้ปกครองและบุคลากรภายนอกโรงเรียนมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการนั้น โรงเรียนประถมศึกษากับโรงเรียนที่ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนใหญ่ไม่ได้จัดให้มีบุคลากรภายนอกเป็นคณะกรรมการ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ นิมิตร มิ่งมิตรพิสัย (2530) พบว่า การจัดตั้งคณะกรรมการสุขภาพในโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยครู เจ้าหน้าที่สาธารณสุขผู้ปกครองและผู้นำชุมชน จัดให้มีการประชุมผู้ปกครองเพื่อชี้แจงการดำเนินงาน และการวางแผนโครงการสุขภาพในโรงเรียนมีการปฏิบัติงานจริงอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนขาดความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานโครงการสวัสดิศึกษาในโรงเรียน จะเห็นว่าการดำเนินงานควรเป็นหน้าที่บุคลากรภายในโรงเรียน ถ้าให้บุคลากรภายนอกมีส่วนร่วมอาจจะทำให้มีปัญหาในการติดต่อประสานงาน หรือไม่ได้รับความร่วมมือ ทำให้เกิดความยุ่งยากในการดำเนินงาน โรงเรียนส่วนใหญ่จึงให้ครูทุกคนในโรงเรียนรับผิดชอบในการจัด

คำเนิงานความปลอดภัยของนักเรียน

จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่ มีงบประมาณแต่ไม่เพียงพอ อาจเนื่องมาจากโรงเรียนทั้งสองลักษณะได้รับงบประมาณจากราชการไม่มากนักดังจะเห็นได้จากการวิจัยของกาญจนา บุญมี (2527) พบว่า การจัดโครงการสุขภาพในโรงเรียนซึ่งมีปัญหาด้านงบประมาณอยู่ในระดับมาก นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับการวิจัยของ เฉลิม แซ่มซ้อย (2519) พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่มักจะประสบปัญหาเกี่ยวกับความไม่เพียงพอของงบประมาณ ซึ่งเป็นอุปสรรคในการดำเนินงานโครงการสวัสดิศึกษาในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพได้

ในเรื่องของการประเมินผลการจัดดำเนินงานพบว่า โรงเรียนประถมศึกษา กับโรงเรียนที่ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการประเมินและติดตามผลเป็นครั้งคราว ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ นิมิตร มิ่งมิตรพย์ (2530) พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติจริงในด้านการประเมินผลโครงการสุขภาพในโรงเรียนอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้รับผิดชอบงานสวัสดิศึกษาขาดความรู้ความเข้าใจในการวัดและประเมินผล เพราะการวัดและประเมินผลเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถในระดับสูง และต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคลที่มีความรู้เฉพาะในด้านนี้ อย่างไรก็ตามการประเมินผลการจัดและดำเนินงานสวัสดิศึกษาในโรงเรียน เป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารโรงเรียน หรือครูผู้รับผิดชอบงานสวัสดิศึกษา จะต้องกระทำร่วมกันเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการจัดดำเนินงานสวัสดิศึกษาในโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาในการจัดดำเนินงานตามการรับรู้ของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบงานสวัสดิศึกษา ระหว่างโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาออกเป็น ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านบุคลากร

พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา มีปัญหาด้านบุคลากรอยู่ในระดับน้อยทุกข้อ และผู้บริหารโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีปัญหาด้านบุคลากรอยู่ในระดับน้อยเช่นเดียวกัน แต่มีปัญหาด้านบุคลากรเพียง 1 ข้อ คือ ไม่มีบุคลากรที่มีความรู้ในการจัดสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ ทั้งนี้จากข้อมูลโดยทั่วไปพบว่า

ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้รับผิดชอบงานสวัสดิศึกษา ไม่มีพื้นความรู้ ไม่ได้จบการศึกษาทางด้าน
 สุขศึกษา และไม่เคยอบรมหรือดูงานเกี่ยวกับการจัดดำเนินงานสวัสดิศึกษามาก่อน จึงทำให้
 บุคลากรในโรงเรียนขาดความรู้ ประสบการณ์ในการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะได้

2.2 ด้านงบประมาณ

พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา และผู้บริหารโรงเรียนในโครงการ
 ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีปัญหาด้านงบประมาณอยู่ในระดับมาก คือ ขาดงบประมาณ
 ในการจัดซื้อยาและเวชภัณฑ์ในห้องพยาบาล ส่วนครูผู้รับผิดชอบงานสวัสดิศึกษาในโรงเรียน
 ประถมศึกษาและโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานก็พบว่า มีปัญหาในด้าน
 งบประมาณอยู่ในระดับมาก คือ ขาดงบประมาณในการจัดซื้อยาและเวชภัณฑ์ในห้องพยาบาล
 ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ เจลิม แซ่มซ้อย (2519) พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาส่วนมาก
 จะประสบปัญหาเกี่ยวกับความไม่เพียงพอของงบประมาณ ซึ่งเป็นอุปสรรคในการดำเนินงาน
 โครงการสวัสดิภาพในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการวิจัยของ
 กาญจนา บุญมี (2527) พบว่า การจัดโครงการสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษามีปัญหาในด้าน
 งบประมาณอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะการขาดงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับ
 สวัสดิศึกษา และขาดงบประมาณในการจัดซื้อยาและเวชภัณฑ์ในห้องพยาบาล และยังสอดคล้องกับ
 การวิจัยของ อรษา ภักธิษะนันท์ (2533) พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีงบประมาณ
 เฉลย อาจเนื่องมาจากโรงเรียนประถมศึกษาได้รับงบประมาณจากทางราชการไม่มากนัก
 งบประมาณที่เป็นปัญหามากในการจัดดำเนินงานสวัสดิศึกษาในโรงเรียนคือ การขาดงบประมาณ
 ในการจัดซื้อยาและเวชภัณฑ์ในห้องพยาบาล และยิ่งพบว่า ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของ
 สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติพบว่า ราชจ่ายของโรงเรียนประถมศึกษาจากงบประมาณแผ่นดิน
 ร้อยละ 90 เป็นเงินเดือนครู ดังนั้นจะเห็นว่า ส่วนที่นำมาพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ
 ภายในโรงเรียนจึงมีจำกัด เนื่องจากโรงเรียนทั้งสองลักษณะมีจำนวนมาก ทำให้ได้รับงบประมาณ
 ในการดำเนินงานจากสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติน้อย และอีกประการหนึ่ง อาจเป็นเพราะ
 การติดต่อของงบประมาณจากทางราชการจะต้องปฏิบัติตามระเบียบหลายขั้นตอน และใช้เวลานาน
 ซึ่งไม่สะดวกต่อการปฏิบัติของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบงานสวัสดิศึกษา จึงทำให้มีความ
 คิดเห็นของปัญหาอยู่ในระดับมาก

2.3 ด้านวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่

พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบงานสวัสดิศึกษาในโรงเรียน ประถมศึกษา และโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีปัญหาในด้าน วัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่อยู่ในระดับมาก คือ โรงเรียนขาดอุปกรณ์และเครื่องมือดับเพลิง ขาดอุปกรณ์และสื่อการสอนสวัสดิศึกษา สนามเด็กเล่นไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน และภายใน บริเวณโรงเรียนมีजूดล่อแหลมอันตราย ขาดแคลนอุปกรณ์การสอน มีหนังสือและเอกสารค้นคว้า ทางด้านสวัสดิศึกษาไม่เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ ทิพา จันทระคามิ (2524) พบว่า หนังสือและเอกสารเกี่ยวกับสุขภาพมีไม่เพียงพอ และยังสอดคล้องกับการวิจัยของ อรุณี พุกประเสริฐ (2529) ที่พบว่า โรงเรียนประถมศึกษามีปัญหาการสอนสุขศึกษาในเรื่องของการ ขาดวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้เป็นสื่อการสอน นอกจากนี้ จากผลการวิจัยของ จินตนา วิศิษฐ์วงศ์ (2529) พบว่า โรงเรียนยังขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนการสอน และนักเรียนมีความคิดเห็นว่า หนังสือเรียนและเอกสารค้นคว้าด้านสุขศึกษายังมีไม่เพียงพอ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ การวิจัยของ นพรัตน์ สุขุมาลพงษ์กุล (2520) พบว่า ครูสอนสุขศึกษามีความต้องการสื่อการสอน และการเรียนการสอนสื่อทางสุขศึกษามีไม่เพียงพอกับความต้องการ

2.4 ด้านการจัดการ

พบว่า ครูผู้รับผิดชอบงานสวัสดิศึกษาในโรงเรียน มีปัญหาในด้านการจัดการ อยู่ในระดับมาก คือ การจัดระบบการจราจรภายในโรงเรียนยังไม่เหมาะสม ไม่จัดทำป้ายแนะนำ การใช้อุปกรณ์ โรงเรียนขาดการขอความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชนในการแก้ปัญหาอุบัติเหตุ ปัญหาการดำเนินงานสวัสดิศึกษาในโรงเรียนกระทำไม่สม่ำเสมอ และโรงเรียนขาดการวิเคราะห์ สาเหตุที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อรษา ภักดิ์ชนะนันท์ (2533) พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ในข้อที่ไม่มีการจัดระบบการจราจรภายใน อาคารเรียนให้เหมาะสม ไม่จัดทำป้ายแนะนำการใช้อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้อาจเป็นอันตรายได้ และยังสอดคล้องจากผลการวิจัยของ นารี คุหาเรืองรอง (2530) พบว่า ครูประถมศึกษาขาด การนิเทศติดตามผล โรงเรียนขาดการขอความร่วมมือจากชุมชน ในการจัดกิจกรรมด้านสุขภาพ และยังพบว่า ครูมีทัศนคติตอบทบาทของศึกษานิเทศก์ในการพัฒนาการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริม ประสิทธิภาพชีวิตอยู่ในระดับน้อย หรือไม่มีการปฏิบัติเลย

เนื่องจากโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นโรงเรียนประถมศึกษามาก่อน เมื่อทำการเปิดสอนในระดับมัธยมศึกษา จึงมีความพร้อมมากกว่าโรงเรียนประถมศึกษาทั้งในด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์และการจัดการ แต่โรงเรียนที่ขยายโอกาสทางการศึกษาก็มีปัญหาในการจัดดำเนินงานสวัสดิศึกษาในโรงเรียน เพราะเพิ่งเริ่มเปิดทำการสอนในระดับมัธยมศึกษาในปีพุทธศักราช 2533 ฉะนั้น เมื่อโรงเรียนประถมศึกษาจะทำการเปิดเป็นโรงเรียนที่ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในอนาคต ควรจะมีความพร้อมในทุก ๆ ด้านมากกว่าปัจจุบัน เพราะเมื่อเปิดในระดับมัธยมศึกษาแล้ว ภาระหน้าที่ ไม่ว่าจะเป็นด้านบุคลากร จำนวนนักเรียนด้านการจัดการจะเพิ่มมากขึ้น ถ้าไม่มีการวางแผน การดำเนินงานสวัสดิศึกษาในโรงเรียนที่ดี จะทำให้กิจกรรมนี้ล้มเหลว มีปัญหาและอุปสรรค ในการดำเนินงานมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. โรงเรียนประถมศึกษา

1.1 สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ ควรกำหนดนโยบายหลักให้โรงเรียนประถมศึกษา มีการจัดดำเนินงานสวัสดิศึกษาในโรงเรียนอย่างจริงจัง โดยกำหนดรูปแบบการดำเนินงานอย่างชัดเจน และมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

1.2 จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบงานสวัสดิศึกษา ครู บุคลากรในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติไม่มีความรู้พื้นฐานทางด้านสวัสดิศึกษา ควรจัดให้มีการอบรมด้านสวัสดิศึกษาให้แก่ครูประถมศึกษาทั่วประเทศ ให้มีความรู้ความเข้าใจเกิดความตระหนักถึงภัยอันตราย อันเนื่องมาจากอุบัติเหตุและให้เกิดทักษะในการจัดดำเนินงานสวัสดิศึกษาในโรงเรียน

1.3 การจัดสิ่งแวดล้อมทางสวัสดิศึกษาในโรงเรียน

1.3.1 ผู้บริหารในระดับสูง ควรเร่งรัดให้โรงเรียนทุกโรงเรียนจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะและปลอดภัย เช่น การจัดอาหารให้ถูกสุขลักษณะ การจัดสนามเด็กเล่นให้เพียงพอและปลอดภัย โดยใช้ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น และขอความร่วมมือ ความ

ช่วยเหลือสนับสนุนจากผู้ปกครอง ชุมชนตลอดจนหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

1.3.2 ควรมีมาตรการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการบริการรับ-ส่งนักเรียน เช่น ให้ความรู้แก่พนักงานขับรถ ผู้ควบคุมนักเรียน กำหนดอัตราบรรทุกจำนวนนักเรียน พร้อมทั้งติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ

1.3.3 โรงเรียนควรจัดทำแผนผังของโรงเรียน ตลอดจนแผนผังการหนีไฟ เพื่อให้นักเรียนรู้จักทางออกเพื่อไปอยู่ในที่ปลอดภัย

1.3.4 จากผลการวิจัยพบว่า สภาพของโต๊ะเรียนและม้านั่งอยู่ในสภาพที่เก่าอาจทำให้เกิดอันตรายได้ โรงเรียนควรจัดให้มีการตรวจตรา และซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพที่ดี

1.3.5 โรงเรียนควรจัดให้มีระบบการจราจรภายในอาคารเรียน เช่น เขียนป้ายขึ้น-ลงบันได เขียนป้ายทางเข้า-ออกบริเวณโรงเรียน ฯลฯ

1.3.6 ลักษณะของอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นบ่อย ๆ ในโรงเรียน เช่น การล้ม ทกล้ม การวิ่งชนกัน ของมีคมบาด อุบัติเหตุจากการเล่นกีฬา ถ้ามีอัตราการเกิดอุบัติเหตุสูง โรงเรียนและครูผู้สอน ควรเอาใจใส่ในขณะที่เด็กกำลังเล่นกีฬา โดยการตรวจสอบอุปกรณ์ ควรควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด ไม่ให้เกิดอุบัติเหตุขึ้นได้

1.4 การจัดการบริการสวัสดิศึกษาในโรงเรียน

1.4.1 โรงเรียนควรมีมาตรการการป้องกันอัคคีภัย โดยถือเป็นความสำคัญอย่างยิ่ง ด้วยการเตรียมอุปกรณ์และเครื่องมือดับเพลิงให้พร้อม มีแผนการล่วงหน้าเกี่ยวกับการป้องกันอัคคีภัย ระบบการติดต่อหน่วยดับเพลิงอย่างรวดเร็ว และจัดให้มีการฝึกซ้อมหนีไฟ ให้นักเรียนรู้จักการปฏิบัติตนเมื่อเกิดไฟไหม้ รวมไปถึงการฝึกการใช้อุปกรณ์และเครื่องมือในการดับไฟ และการช่วยเหลืออื่น ๆ เพื่อให้ทุกคนเกิดทักษะและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

1.4.2 ควรจัดให้มีการอบรมผู้นำนักเรียนในด้านความปลอดภัย โดยขอความร่วมมือจากสถานีตำรวจ ตำรวจทางหลวง โรงพยาบาล ฯลฯ เพื่อฝึกนักเรียนให้มีความรู้ความสามารถและเกิดทักษะเกี่ยวกับความปลอดภัย ซึ่งจะทำให้นักเรียนได้เรียนรู้และมีประสบการณ์จากการร่วมกิจกรรมทางด้านการบริการสวัสดิศึกษา และสามารถเฝ้าอำนาจต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างดี

1.4.3 ควรจัดให้มีการอบรมผู้นำนักเรียนในด้านความปลอดภัย

ด้านอนามัย โดยขอความร่วมมือจากกองอนามัยโรงเรียน โรงพยาบาลอำเภอ ตลอดจนมีสถานีนามียประจำตำบล เพื่อฝึกให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถและเกิดทักษะเกี่ยวกับการปฐมพยาบาลและการดูแลสุขภาพ เพื่อจะได้ช่วยเหลือในห้องพยาบาลได้

1.4.4 ควรมีการจัดทำแผนป้องกันวาทภัย เนื่องจากโรงเรียนใน

ส่วนภูมิภาค ส่วนใหญ่สถานที่ตั้งของโรงเรียนจะอยู่ในที่โล่งแจ้งมีต้นไม้ใหญ่ใกล้อาคารเรียน เมื่อมีลมหรือพายุ จะทำให้เกิดอันตรายแก่นักเรียนและบุคลากรภายในโรงเรียน ควรมีการจัดทำแผนป้องกันการเกิดวาทภัย การป้องกันอุบัติเหตุอันเนื่องมาจากวาทภัยและต้นไม้ กิ่งไม้หล่น

1.4.5 โรงเรียนควรมีการสำรวจสภาพอาคารเรียน สนาม อุปกรณ์กีฬา

เครื่องเล่นกีฬา และสายไฟฟ้าในอาคารเรียน บ้านพักครูอย่างสม่ำเสมอ เพื่อป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ และอัคคีภัย อันอาจเกิดขึ้นได้

1.4.6 โรงเรียนควรมีการบันทึกเกี่ยวกับอุบัติเหตุอย่างสม่ำเสมอ และ

ควรใช้แบบฟอร์มรายงานอุบัติเหตุทุกครั้ง เพื่อจะได้ทราบถึงสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุ จะได้หาทางแก้ไขป้องกันมิให้เกิดอุบัติเหตุแก่นักเรียนได้

1.4.7 โรงเรียนที่อยู่ติดกับถนน ทางหลวง ควรจัดให้มีผู้ดูแลความปลอดภัย

ของนักเรียนในการข้ามถนนบริเวณหน้าโรงเรียน เช่น ครูเวรประจำวัน ตำรวจจราจร ลูกเสือ เนตรนารี เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดอุบัติเหตุแก่นักเรียนบนท้องถนน

1.4.8 โรงเรียนควรมีการวางแผนในการจัดหายาและเวชภัณฑ์ประจำ

ห้องพยาบาลให้พอเพียงตลอดปี เช่น การทางงบประมาณจัดซื้อ การขอบริจาค ฯลฯ

1.5 ด้านการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตหรือวิชา

สุขศึกษาในด้านสวัสดิศึกษา

1.5.1 ควรมีการสนับสนุนให้ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้รับผิดชอบ

งานสวัสดิศึกษาในโรงเรียนได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับหลักและเทคนิคการนิเทศ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถไปจัดการนิเทศภายในโรงเรียน เพื่อแก้ปัญหาในเรื่องที่ครูไม่ได้รับการนิเทศจากหน่วยศึกษานิเทศก์ นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนในกลุ่มวิชาให้สังเกตการสอนซึ่งกันและกัน ตลอดจนให้มีการอภิปรายและปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาในการเรียนการสอน



เพื่อนำมาปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนสวัสดิศึกษาให้ดีขึ้น

1.5.2 ควรจัดให้มีการผลิตสื่อการสอนด้วยตนเอง จัดให้มีศูนย์สื่อการเรียนการสอนของกลุ่มโรงเรียน เพื่อให้มีและแลกเปลี่ยนสื่อการสอนระหว่างโรงเรียนภายในกลุ่ม และควรจัดอบรมให้ครูรู้จักการผลิตสื่อการเรียนการสอน และเพื่อให้เกิดแนวคิดและทักษะในการที่จะตัดแปลงวัสดุในท้องถิ่นเพื่อนำมาเป็นอุปกรณ์ในการสอนสวัสดิศึกษา

1.6 ด้านการจัดและดำเนินงานโดยทั่วไป ผู้บริหารโรงเรียนควรดำเนินงานอย่างจริงจัง และกระตุ้นให้ทุกคนในโรงเรียนตระหนักถึงความสำคัญ และร่วมมือร่วมใจในการดำเนินงาน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนจะต้องกำหนดรูปแบบการดำเนินงานอย่างชัดเจน มีการประชุมวางแผนตลอดจนการจัดตั้งคณะกรรมการสวัสดิศึกษาในโรงเรียน ซึ่งจะต้องประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียนคณะครู นักเรียน บุคลากรภายในโรงเรียน รวมทั้งผู้ปกครองนักเรียน และทุกฝ่ายจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชน เพื่อให้มีส่วนร่วมในการจัดดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน และจะต้องกระทำโดยสม่ำเสมอ มีการติดตามผล ประเมินผล และปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

2. โรงเรียนที่ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เหมือนโรงเรียนประถมศึกษา แต่ควรเพิ่ม

1. สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ ควรมีการบรรจุอัตรากำลังครูผู้สอนสาขาวิชาเอกสาขาศึกษาเพิ่มขึ้น เพราะโรงเรียนที่ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานมีจำนวนนักเรียนในระดับมัธยมปีที่ 1-3 เพิ่มมากขึ้น ครูผู้สอนในหมวดวิชาพลานามัยเกี่ยวกับเนื้อหาสวัสดิศึกษาควรมีความรู้ ประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนสวัสดิศึกษาเป็นอย่างดี

2. จากผลการวิจัยพบว่า จำนวนครูในโรงเรียนที่ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานมีจำนวนน้อย โรงเรียนอยู่ในขนาดใหญ่ทำให้ขาดบุคลากรในการดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับงานสวัสดิศึกษา ทางต้นสังกัดควรมีการบรรจุครูผู้สอน หรือย้าย สับเปลี่ยน โอนครูผู้สอนที่มีวุฒิทางการศึกษาในสาขาวิชาศึกษามาสอน เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการ

3. เนื่องจากโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานมีจำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้น การก่อสร้างอาคารเรียน อาจจะสูงขึ้นเกิน 2 ชั้น ทางโรงเรียนควรมีมาตรการวางแผน

การก่อสร้างทางออกฉุกเฉินหรือบันไดหนีไฟไว้ด้วย เมื่อเกิดอัคคีภัย นักเรียน ครูจะได้ปลอดภัยจากการเกิดเพลิงไหม้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องเดียวกันนี้ กับโรงเรียนโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนที่ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษาอื่น ๆ เพื่อจะได้ทราบถึงสภาพและปัญหาในการจัดดำเนินงานสวัสดิศึกษาในโรงเรียนทั่วประเทศ
2. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องเดียวกันนี้ กับโรงเรียนประถมศึกษาของเอกชน